

IN ZEVEN STAPPEN NAAR DUURZAME EN GEZONDE ONDERWIJSHUISVESTING

Start met inzicht in uw lokale verduurzamingsopgave

Schoolbesturen en gemeenten staan voor een behoorlijke opgave de komende jaren: duizenden schoolgebouwen verduurzamen. Maar hoe kunt u de vergaande ambities uit het Klimaatakkoord concretiseren? En hoe worden daarin andere ontwikkelingen meegenomen, zoals de vorming van integrale kindcentra en zaken als groei, krimp en gezonde leeromgeving?

MARION BREG, projectleider Scholen op Koers naar 2030.

Het is aan te raden een aantal stappen te doorlopen. Dit begint met het inzichtelijk maken van waar u staat met uw schoolgebouwen ten aanzien van het Klimaatakkoord en te zien wat uw lokale opgave is. Om vervolgens te bepalen wat uw ambities zijn en daarna een plan van aanpak op te stellen.

De volgende zeven stappen uit het programma Scholen op Koers naar 2030 van Kenniscentrum Ruimte-OK helpen hierbij. Deze zeven stappen vormen de route naar duurzame en gezonde schoolgebouwen.

STAP 1 - INZICHT: WAAR STAAT U?

Om het verkrijgen van inzicht in de opgave te vergemakkelijken, heeft Kenniscentrum Ruimte-OK samen met Republiq het dashboard verduurzaming onderwijs ontwikkeld voor het programma Scholen op Koers. U ziet in één oogopslag waar u staat met de schoolgebouwen ten aanzien van de doelstellingen uit het Klimaatakkoord. Vragen als hoe ziet het gebouwenbestand eruit qua omvang, bouwjaar en kwaliteit en wat is de ruimtebehoefte in de toekomst worden hier al grotendeels beantwoord. Evenals het energieverbruik en de CO₂-uitstoot. We zien in onze

MARION BREG GEEFT EEN TOELICHTING OP HET DASHBOARD VERDUURZAMING ONDERWIJS, TIJDENS DE ONDERWIJS-VASTGOED DAG.

startbijeenvolgen dat het dashboard veel inzicht geeft. Gemeenten en schoolbesturen weten direct wat ze te doen staat.

Een handige rekentool uit het programma Scholen Besparen Energie helpt het daadwerkelijk energieverbruik en de CO₂-uitstoot per gebouw in beeld te brengen. Vaak wordt er direct gedacht aan de financiën, maar dit komt pas in stap 5. Stap 1 is inzicht: over welke gebouwen hebben we het eigenlijk? Door deze stap te doorlopen is de basis op orde, is er een gezamenlijk vertrekpunt en kunt u samen aan de slag via een integrale benadering.

STAP 2 - OPGAVE: WAAR WILT U HEEN?

De opgave vraagt een andere werkwijze dan u wellicht gewend bent. Zo moeten schoolgebouwen gezien worden als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van schoolbestuur en gemeente, waarbij ook gekeken wordt naar samenwerking met de verschillende beleidsvelden, zoals vastgoed, duurzaamheid, onderwijs, welzijn, sport en cultuur. Ook is het belangrijk om hier de wijk aanpak mee te nemen en zo de switch te maken van energiebesparing naar CO₂-reductie.

Door in deze stap een gezamenlijke agenda te bepalen, krijgt u beter in beeld wat de lokale opgave is. "We merken dat de startbijeenvolgen die we organiseren hierbij goed ondersteunen en tot waardevolle inzichten leiden", aldus Wim Lengkeek, expert bij Ruimte-OK. In deze fase is het ook belangrijk goed in beeld te hebben wat het beleidspad verduurzaming onderwijsgebouwen aangeeft. Hierin staat helder weergegeven waaraan moet worden voldaan en welke ontwikkelingen in de toekomst worden verwacht.

STAP 3 - AMBITIES: WAT WILT U PRECIES?

De derde belangrijke stap is het maken van een vertaling van de lokale opgave naar concrete doelen. Bij ver-/nieuwbouw wordt gekeken naar de gewenste situatie van onderwijsgebouwen op de langere termijn. Zo kan de wens zijn om een gebouw aan te laten sluiten op de gezamen-

lijke visie op kind- en talentontwikkeling, maar wellicht ook op andere kindvoorzieningen als jeugdzorg en kinderopvang. Het samenbrengen van meer functies onder één dak zal iets anders van het gebouw en van de invulling van de speel- en leeromgeving van kinderen vragen. Het Kwaliteitskader Huisvesting is een handig hulpmiddel hierbij. Denk eraan ook samen de klimaatambitie in beeld te brengen. Als alle ambities helder en concreet zijn, weet u welk gezamenlijk doel u voor ogen heeft en volgt de planvorming.

STAP 4 - (DEEL)PLANNEN: HOE GAAT U HET AANPAKKEN?

Een integrale totaalaanpak komt samen in het Integraal HuisvestingsPlan (IHP). In deze stap worden keuzes gemaakt over nieuwbouw, renovatie en onderhoud, en over welke gebouwen van waarde zijn om naar de toekomst toe te behouden. Ook wordt de afweging gemaakt tot (Bijna) Energieneutrale Gebouwen (BENG/ ENG) om de CO₂-reductie te halen. "We merken dat er daar waar een IHP is vaak nog onvoldoende of geen rekening is gehouden met de verduurzamingsopdracht", aldus Lengkeek. "Zodoende bieden wij een IHP-Koerscheck aan waarbij we het IHP van de gemeente doorlopen aan de hand van een checklist. Wij toetsen daarmee op doelstellingen zoals vastgesteld in het Klimaatakkoord." Met een afgewogen plan, waarbij afspraken lokaal verankerd zijn, heeft u inzicht gekregen in de totale investeringsbehoefte. De vraag is nu hoe u dit kunt gaan financieren.

STAP 5 - FINANCIERING: HOE GAAT U HET BETALEN?

Het onderwerp financiering levert best wel eens discussie op tussen gemeenten en schoolbesturen. Toch zijn er genoeg voorbeelden waarbij het lukt. Dit kan bijvoorbeeld door te kijken naar natuurlijke vervangingsmomenten, momenten waarop onderhoud sowieso al nodig was, en Total Cost of Ownership (TCO), de totale kosten tijdens de exploitatiefase van de school. Met een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan (DMOP) wordt de

Welkom bij de onderwijsdashboards voor verduurzaming

vertaalslag gemaakt van wat je in een IHP met elkaar afspreekt. Wanneer er in het DMOP natuurlijke vervangingsmomenten zijn, loont het om te kijken of dit groot onderhoud gecombineerd kan worden met bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen en/of duurzame energieopwekking. Denk bijvoorbeeld aan momenten als vervanging van de dakbedekking, kozijnen, het verwarmingssysteem of aan de installatie van zonnepanelen.

Gemeente en schoolbestuur kunnen de focus op investeringskosten loslaten door de investering samen te brengen met de exploitatie (TCO). Maak duidelijke afspraken over de kostenverdeling en zorg dat er een sluitende businesscase is waardoor u de plannen weet te realiseren. Bovendien helpt het scholen als duidelijk in het IHP staat wanneer hun school aan vervanging toe is. Hierdoor zijn ze beter in staat om reserveringen op te sparen en op één moment te kapitaliseren.

STAP 6 - UITVOERING: HOE GAAT U HET ORGANISEREN?

Denk voor de uitvoering na over wie wat gaat doen (taken en verantwoordelijkheden) en hoe. Bedenk op welke wijze de markt benaderd kan

worden, welke vorm van aanbesteden wenselijk is en hoe u misschien kunt komen tot een prestatiegerichte uitvraag met garanties. Hierbij is meer ruimte voor het aandragen van oplossingen in tegenstelling tot een prijsgerichte uitvraag op basis van een bestek. Door geslaagde praktijkervaringen is er meer en meer bekend welke oplossingen marktpartijen kunnen bieden en kan er worden overgegaan tot de besluitvorming.

STAP 7 - VASTSTELLEN: HOE GAAT U HET BORGEN?

Borging wordt hier als laatste stap genoemd maar is misschien wel de belangrijkste stap. Eigenlijk is borging een stap na iedere fase. Zorg dat u toezicht houdt op de uitvoering, de voortgang bewaart en de herhalingscyclus bepaalt (herijking) door monitoring. Hierdoor weet u wat er beter kan en kunt u bijsturen.

Kortom: om de gebouwopgave zo slim en efficiënt mogelijk aan te pakken is een gezamenlijke planmatige aanpak de beste manier. Een aanpak die start met inzicht in de lokale opgave en helderheid over duurzaamheidsambities. Dit vraagt nu tijd, maar levert uiteindelijk de meeste winst op in tijd, geld en organisatie.

Meer weten of ondersteuning nodig?
Neem contact op met
info@ruimte-ok.nl of kijk op
scholenopkoersnaar2030.nl
scholenbesparenenergie.nl